

ŞİŞE MANTARI

Doç. Dr. LÜTFİYE RÜŞTÜ IRMAK
İstanbul Üniversitesi, Genel Botanik Enstitüsü

Şişe mantarı ilmi ismi *Quercus suber* olan mantar meşesinin dış kabuğudur. Ergin ağacın boyu 27-36 metredir. Bu ağaç İspanya'da, Portekiz'de ve Akdenizin etrafında bulunan diğer memleketlerde yetişir. Ağaç tahminen yirmi yaşında iken mantar tabakası soyulur. Bundan sonra aşağı yukarı her sekiz veya on senede bir ameliye tekrarlanır. İlk elde edilen mahsul iyi değildir. Bundan sonrakilerin kıymeti gittikçe artar. Mantar tabakasını soymak için ağacın kabuğu iki tarafında tutacak yeri olan bıçak ile enine boyuna yarılr, ve bu suretle elde edilir. Soyulma Haziran ayı ile Ağustos ayı arasında olur. Elde edilen parçalar suya daldırılarak yıkanır; düzgün prese konarak kurutulur. Bundan sonra kömür ateşi üzerinde kusurları örtülür. Rengi koyulaşır. Aynı zamanda yüzeyi düzeltilir.

ROBERT HOOKE hücreyi 1667 de bu dokuda keşfetmiştir. Mantar hücreleri ekseriyet itibariyle prizmatik veya tabla şeklindedirler. Çeperleri ya ince veya kalınlaşmıştır. Çeperin orta tabakası ya süberindir, veya odunlaşmıştır. Eğer odunlaşmış ise üzerine yağlı madde olan süberin yani mantar tabakası gelir. Mantar hücrelerinin karakterleri bu tabakaya bağlıdır.

Epidermislerinde fazla miktarda süberin bulunan bitkilerin bu tabakaları silisleşmiş olabilir. Mantar yani süberin tabakası bulunan hücre çeperlerinde geçit mevcut değildir.

Mantar dokusundaki hücreler ölüdür. Bundan dolayı ekserisinin çeperleri incedir. İçlerinde sadece hava bulunur. Çeperleri kalın olanlarınkinde sarı renkli bir madde vardır ki bu ya tanin veya taninlerin parçalanma mahsulleri olan flobafenlerdir.

Mantar hücreleri gazları geçirmez. Lümenleri hava ile dolu olduğundan aynı zamanda sıcaklığı da geçirmezler.

Kabuktaki mantar tabakasında mevcut taninler ve alkaloidler dolayısıyla parazit mantarlar ve zararlı hayvanlar bitkiye musallat

olamaz. Bitki her hangi bir yerinden yaralansa orada yara mantarı teşekkül ederek yarayı kapatır.

Mantar elâstiki olduğundan şişelere tıpa olarak kullanılır; ve 19. yüz yılın sonuna kadar hemen hemen yalnız şişe tıpası olarak işe yarar. Zamanımızda çok hafif olması dolayısıyla cankurtaran kuşaklarında, sun'î ayaklarda, ve balık ağlarında kullanılır. Su geçirmediğinden ta eski Romalılarından beri ayakkabıların tabanlarına konur. Mantar çok eski zamanlardan beri kullanılır. Eski Mısırlılar mantardan tabut yaparlardı. Mantarın tıpa olarak kullanılması 15. yüz yılda başlar. Mantar kırıntılarında sıcak geçirmiyen şapka ve yer muşambası imâlinde faydalanılır. Yakılan şişe mantarından İspanyol siyahı denilen boya yapılır.

Literatür

- Encyclopedia Britannica : Vol. 6, Chicago, 1953.
Everyman's Encyclopedia : III. edit., Vol. IV, Londra, 1949-1950.
Haberlandt, G.: Physiological Plant Anatomy, IV. Almanca baskısından İngilizce'ye çeviren Montagu Drummond. Londra, 1928.
Hunter, George W.: Problems in Biology, New York, 1940.